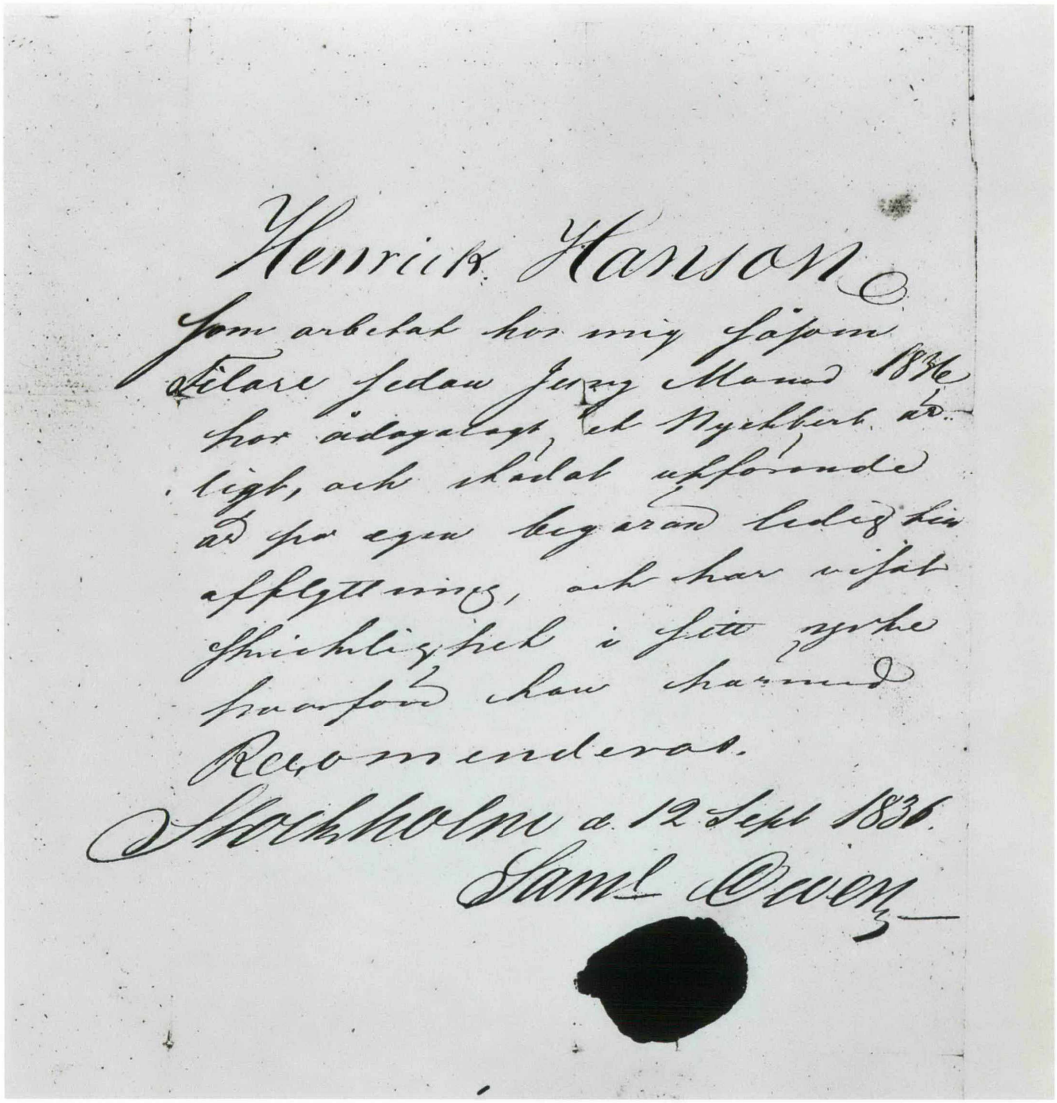
Verkstadens personal och produktion: en översikt

Åren 1809–1821

Hur personalen hos Owen hade det vet vi inte mycket om. En del av arbetarna bodde i närliggande kvarter på Kungsholmen, andra anställda med arbetsledande funktioner eller lärlingar i det owenska huset. Kyrkoherden Johan Fredric Muncktell skrev dock i sin dagbok den 7 december 1821 att han var bekymrad över vart han kunde skicka sin tekniskt intresserade son Theofron. Förslaget att skicka honom till "mechanicus" Owen hade han sagt nej till, sedan han fått höra hur strängt Owen behandlade sina "gossar". Istället fick Theofron i oktober 1822 resa till bergsrådet Brolings modellverkstad i Stockholm. Sonen Munktell blev senare en stor industriman i Eskilstuna.[130]

Som fabrikör var Owen skyldig att skicka årliga uppgifter, så kallade fabriksberättelser, till Hall- och Manufakturrätten i Stockholm om tillverkning och personal. I en fabriksberättelse för år 1809 angav han att han hade 21 arbetare och två lärlingar anställda.[131] I gjuteriet bestod arbetsstyrkan av fyra järnarbetare, en smed, två snickare och en svarvare. De hade hjälp av en smedslärling, fyra gjuterilärlingar och sju "hjälpkarlar". Detta år värvade Samuel Owen också den 26-årige svarvaren Gaspard Ronjon från Bergsunds gjuteri till sin verkstad.[132] Produktionen blev inte särskilt stor det första året. I mantalslängden för 1810 angav Owen att han under andra halvåret 1809 bara förtjänat 710 riksdaler banko. Vad han tillverkat angavs inte.

Året därpå hade Owen även en bokhållare anställd som såg till att hans bokföring sköttes professionellt. Samma år började också två "mekaniska elever", den 19-årige Gustaf Lewin och den 26-årige Carl Gustaf Dahlström. Detta var inledningen till den utbildning av nya tekniker, som Samuel Owen satsade mycket på.[133] År 1813 hade Owen enligt fabriksberättelsen bara en verkmästare och 16 diversearbetare anställda, vilket var mindre än hälften av personalstyrkan vid konkurrenten Bergsunds gjuteri. Owen angav att produktionen hade ett värde av 25 600 riksdaler banko, vilket ändå var mycket mer än Bergsunds 15 000 riksdaler banko.

Henrick Hanson
som arbetat hos mig sjätte
filare sedan Januari Månad 1816
hos ädagalagt, det nyttbart an-
vändt, och således uppfyllande
att jag egna begäran ledigförklara
ifrågavarande, och har vidfogat
skriftlig syssel i detta syfte
hvarföre han skrifvit
Recommenderat.
Stockholm d. 12 Sept 1836.
Saml Owen

Filaren Henrick Hansons arbetsbetyg undertecknat av Samuel Owen 1836.

Från år 1815 begärde Hall- och Manufakturrätten mer detaljerade uppgifter om personal och produktion vid Owens verkstad. Personalen bestod då av en verkmästare, nio gjutare, 22 "diversearbetare" och tre lärlingar. De produkter som detta år tillverkades vid Owens gjuteri och mekaniska verkstad hade ett värde av 62 450 riksdaler. Bland annat levererades det året två ångmaskiner, varav en skulle driva ett pumpverk vid Utö gruvor och den andra valk- och spinnmaskiner hos fabrikören Tillander i Stockholm. Tillverkningen omfattade i övrigt allt möjligt, från staketgaller med ornament, balkonger och kokinrättningar till 5 800 skruvar.

De första åren med Owens nya gjuteri blev verkliga rekordår vad gällde personalstyrka och tillverkning. År 1816 bestod personalen enligt fabriksberättelsen av 84 arbetare, fyra lärlingar och en gesäll. Därutöver fanns en verkmästare och två "mekaniska elever", Gustaf Levin och Charles Peilhart.[134] Intäkterna var nu 102 037 riksdaler banko, varav 19 817 riksdaler gällde de två nya ångmaskinerna till Utö och Stockholm och kompletteringen av en engelsk ångmaskin till Södertälje. Tröskmaskinerna var en stor produkt och detta år sålde Owen 44 stycken. Annars var det fråga om små leveranser, till exempel 8 400 skruvar av olika typ och 2 000 svarvade blockskivor.

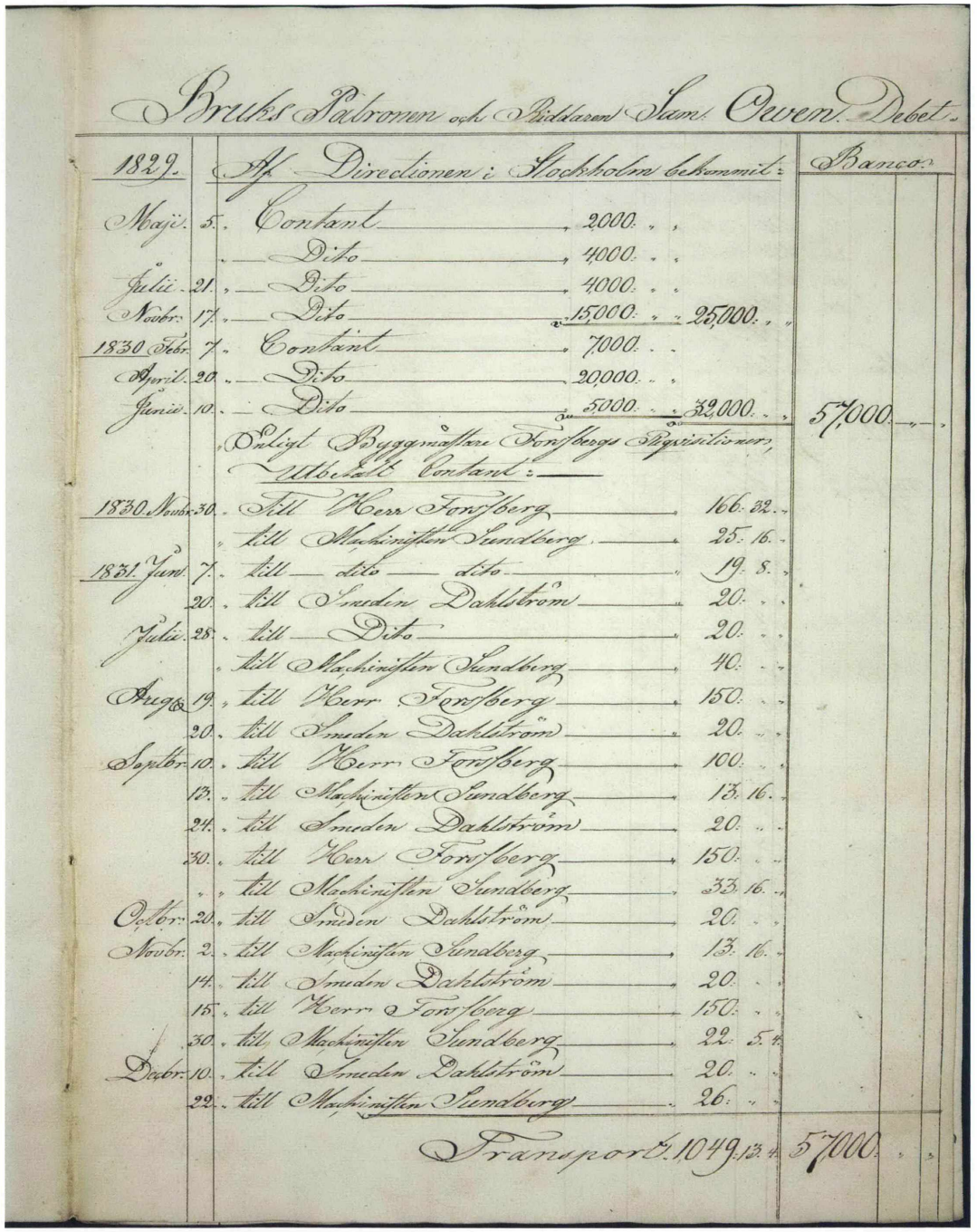
Året därpå ökade produktionen ytterligare med stora order på maskiner, bland annat från Tumba pappersbruk och Norrtälje gevärsfaktori. Owen exporterade också produkter till andra länder. Av hans patenterade tröskmaskiner levererades 72 små och stora till Vismar och Tallinn.

År 1818 var den största enskilda leveransen propellermaskineriet till ångaren *Experiment*, som gav 5 000 riksdaler. Detta år hade efterfrågan på hästdrivna

tröskmaskiner avtagit, men Owen levererade ändå 39 olika sådana maskiner. Samuel Owen hade då tagit fram en priskurant för 300 olika produkter från sitt gjuteri, alltifrån balkongräcken till ångmaskiner i standardstorlekar med allt från tre till 100 hästars kraft.

Under de följande åren ökade produktionen och omsättningen. En speciell produkt under 1820 var en pumpinrättning för eldsläckning i Operahuset i Stockholm.[135] Verkstaden producerade också åtskilliga tröskverk, men ångmaskiner började nu bli en huvudprodukt och efterfrågades alltmer. Owen levererade 1822 tre stora ångmaskiner och verkstaden reparerade och byggde om två äldre. Några av dessa var avsedda för nya ångfartyg. På verkstaden tillverkades också bland annat en myntpress, en kanonborrmaskin, fem apparater för potatisbrännerier och sex torkugnar.[136]

År 1821 avled Owens andra hustru Brita Carolina. I bouppteckningen efter hennes död redovisas också tillgångarna i fastigheter, gjuteri och verkstad.

Brukspatronen och Riddaren Samuel Owen Debet.

1829.		Af Directionen i Stockholm Gelkammit:			Banco:
Maji	5.	Contant	2000.		
		Ditto	4000.		
Julii	21.	Ditto	4000.		
Novbr.	17.	Ditto	15000.	25000.	
1830 Febr.	7.	Contant	7000.		
April.	20.	Ditto	20000.		
Junii	10.	Ditto	5000.	32000.	57000.
		Enligt Byggmästare Forsbergs Specifikationer, Utbetalt Contant:			
1830 Novbr.	30.	Till Herr Forsberg	166. 32.		
		till Machinisten Sundberg	25. 16.		
1831 Juni	7.	till — ditto — ditto	19. 8.		
	20.	till Smeden Dahlström	20.		
Julii	25.	till Ditto	20.		
		till Machinisten Sundberg	40.		
Augt	19.	till Herr Forsberg	150.		
	20.	till Smeden Dahlström	20.		
Septbr.	10.	till Herr Forsberg	100.		
	13.	till Machinisten Sundberg	13. 16.		
	24.	till Smeden Dahlström	20.		
	30.	till Herr Forsberg	150.		
		till Machinisten Sundberg	33. 16.		
Octbr.	20.	till Smeden Dahlström	20.		
Novbr.	2.	till Machinisten Sundberg	13. 16.		
	14.	till Smeden Dahlström	20.		
	15.	till Herr Forsberg	150.		
	30.	till Machinisten Sundberg	22. 5. 4		
Decbr.	10.	till Smeden Dahlström	20.		
	22.	till Machinisten Sundberg	26.		
		Transport	1049. 13. 4		57000.

Sida ur räkenskapshandling 1829–1831 för Owens verkstad.